

Fašisté a ti druzí

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

Odmítám „nálepkování“. Pokládám za primitivní, urážlivé, ale hlavně nebezpečné, dávat jakémukoli jevu generalizující označení, které by nevycházelo z jeho hlubší analýzy, zaměřené na postižení předpokladů, vnitřní povahy a kontextu. Pouhé „zaškatulkování“, vyhocené navíc i hodnotově a emočně, neslouží dalšímu poznání, nýbrž je jen účelovým nástrojem k tomu, aby daný jev byl buď obdivně veleben, nebo odsouzen a zavržen.

Snad největší „kariéru“ v uplynulém i tomto století udělala nálepka „**fašismus**“. Vědeckých analýz tohoto fenoménu byly sepsány celé knihovny, jenže označení „fašista“ a „fašistický“ již dávno začalo žít ve veřejném prostoru vlastním životem a jeho konotace se natolik „rozředily“, že je nyní můžeme nalézt i v souvislostech velmi překvapivých. Ano, tušíte správně – mám na mysli nadužívání slova „fašismus“ ve slovníku současných ruských politických elit. Chceme-li porozumět, proč Putinův režim stále hovoří o „fašistickém režimu“ na Ukrajině či nutnosti „denacifikovat Ukrajinu“, musíme se aspoň trochu vydat po stopách komunistického režimu v Rusku.

Po převzetí moci **bolševici** nepochybovali, že „Velký Říjen“ je předebranou „světovou revoluce“, tedy mohutného vzepětí světového proletariátu, jenž využije světové války ke svržení kapitalistického systému. Již roku 1919 zakládá proto Lenin **Komunistickou internacionálu** jako „generální štáb světové revoluce“. „Poslední bitva vzplála“, dějiny dospěly k definitivní konfrontaci dvou společenských systémů...

I přes horlivou snahu tomuto „poslání“ vojensky, politicky i finančně napomoci, poválečná levicová euforie brzy opadla a Lenin byl nucen zavelet k **taktickému ústupu**. Na pořadu dne nebyl vývoz revoluce, nýbrž **obrana** nového režimu v samotném Rusku. Zde jsou kořeny hesla „třída proti třídě“, nenávistného osočování kapitalistických států – ale i nemilosrdné likvidace jakékoli opozice ve vlastních řadách!

„Světová revoluce“ však nikdy z horizontu komunistických plánů nezmizela; jen bylo třeba ji pečlivě naplánovat a připravit se na chvíli, kdy kapitalismus oslabí nějaká **vnitřní krize nebo nová válka**. Ve 20. letech vznikají komunistické strany jako (závislé a oddané) sekce Kominterny a připravují své členy na „den D“. Ano, od samého počátku ruští bolševici vytvářeli systém satelitů – zpočátku „jen“ stran, později celých států, které v „žulové jednotě“ skákaly tak, jak Kreml pískal.

Bolševiky podráždil nástup **Mussoliniho k moci roku 1922**. Zdánlivě proto, že fašisté vystupovali krajně netolerantně a agresivně; ve skutečnosti však proto, že jednak hlásali bojovný antikomunismus, a jednak se obraceli svými návrhy a sliby na sociálně slabé vrstvy italské společnosti, které oslovovali do té doby socialisté a komunisté. Ve své zlobě vrhli se tedy do **ofenzívy**, přičemž položili **rovnítko mezi fašistický a liberálně demokratický systém**. Ještě na VI. sjezdu KSC roku 1931 Rudolf Slánský hřimal: „My musíme počítati s tím, že dnes je mnohem větší fašistický teror než dříve, že je velká nezaměstnanost...“ Projev byl plně v intencích oficiálního názoru, hlášeného již od samého vzniku KSC, že Československá republika je reakčním a protilidovým režimem.

Sociální demokráty označovali v té době komunisté za „**sociálfašisty**“, kteří se „zaprodávají kapitálu“, čímž chtějí zmást a dezorientovat pracující lid. Těmito kampaněmi jen následovali generální direktivu Kominterny, avšak velmi efektivně usnadňovali nástup skutečných pravicově-diktátorských, nacionalistických i fašizujících režimů v Evropě i mimo ni.

Po nástupu **Hitlerova nacionálně-socialistického režimu** roku 1933 zavelela Kominternu k **radikálnímu obratu**: západní státy již nebyly hodnoceny jako fašistické a komunistům bylo dovoleno spolupracovat s demokratickými stranami, ba i vládami, v boji za vytvoření

„**lidových front**“. SSSR vstoupil do Společnosti národů, u nás KSČ podpořila v prezidentské volbě Edvarda Beneše (donedávna ztělesnění „hradní fašistické kliky“).

Skvělé, řeklo by se: soudruzi konečně pochopili! Jenže klíčová teze, kterou vyhlásil Georgi Dimitrov na **VII. Kongresu Kominterny roku 1935**, zněla: fašismus je diktaturou nejreakčnějších sil buržoazní společnosti – tedy nejvlastnějším „dítětem“ kapitalismu! Jeho odpornost a zřůdnost nesmí zakrýt podstatu: ať ve své italské, nebo německé variantě se vždy jedná o krajní nástroj kapitálu proti hrozbě, že by dělnická třída mohla pochopit, že jediným skutečným řešením jejího údělu je komunistická revoluce! Rozhodující byl tedy taktický důsledek: budou-li nyní komunisté spolupracovat s kapitalistickým státem, **nejde o změnu strategického cíle, nýbrž pouze o změnu prostředků!** Stále platí, že nejvlastnější podstatou kapitalismu je bezuzdné vykořisťování, ale fašismus je (dočasně) „větším zlem“...

A pak přišel **Pakt Molotov – Ribbentrop roku 1939** a s ním další **radikální obrat**, který zmátl celý svět, ale hlavně poctivé „věřící“ komunisty, jejichž myšlení bylo primárně **ideologické** a pro něž komunismus byl druhem náboženství. Ti nebyli schopni pochopit, že jejich „velekněz“ Stalin, připíše je v Kremlu Ribbentropovi „na zdraví Vůdce, kterého miluje německý národ“, v tuto chvíli uvažoval nikoli jako marxista a komunist, nýbrž **pragmaticky**, jako představitel státu, jemuž jde jednak o zabezpečení vlastních hranic a jednak o to, aby se kapitalistické státy (a je jedno, zda ty extrémní – fašistické, nebo ty umírněné – demokratické) střetly ve zničujícím konfliktu! Mnoho vedoucích komunistů v celém světě (i u nás) tehdy bylo vyloučeno pro nesouhlas s Paktem...

22. červen 1941 a plán „**Barbarossa**“ znamenaly **nový obrat**: Německo již nebylo přítelem a druhem ve zbrani, nýbrž agresorem a smrtelným nepřítelem, takže konečně se proti fašismu smělo opět bojovat! V rozhlasovém projevu 5. 7. 1941 Stalin již běžně užívá slovního spojení „hitlerovská fašistická armáda“ a „fašistické Německo“, na obyvatele SSSR se obrací nikoli jen jako na „soudruhy“, nýbrž na „občany, bratry a sestry, bojovníky...“ Válka nabyla – opět jen jako taktický manévr – podoby **vlastenecké války všeho sovětského lidu proti fašismu**.

Jak se válka vyvíjela, vycítila Moskva, že myšlenka „jednoty všeho lidu“ je použitelná i v širším kontextu; když v roce 1944 Rudá armáda vstoupila na teritorium střední a jihovýchodní Evropy, komunisté „oprášili“ **heslo „protifašistických (lidových (národních, vlasteneckých apod.) front**“ a v jejich jménu zahájili urputný zápas o to, aby v rámci poválečné obnovy svých zemí postupně, krok za krokem získali některé **klíčové rezorty** a ve vhodné chvíli **veškerou moc**. V Československu to byla „Národní fronta“ a milníky cesty KSČ k totalitě se staly Košický vládní program, volby 1946 a převrat v únoru 1948.

Současný ruský režim, pokud se týče užívání pojmu „fašismus“, pokračuje v tradici sovětského režimu, jenž proslul zmíněnou **kombinací principiálnosti a pragmatismu**.

Na jedné straně setrvale spojuje toto označení s **kapitalismem** (tedy tržní ekonomikou, ale i politickým pluralismem, lidskými právy atd.), na druhé straně však měřítky toho, kdo bude označen za fašistu a co za fašistické, jsou zcela konkrétní **geopolitické zájmy** ruské vlády. Proto také bylo možné z historických úspěchů (Velká vlastenecká válka) a neúspěchů (divoká privatizace, rozpad SSSR), ze zjednodušující interpretace mnohem komplikovanějších historických jevů (Stepan Bandera, Euromajdan), „namíchat“ tak **obludně demagogickou „polévku“**, že se jí stále daří servírovat většině ruské veřejnosti jako vynikající a posilující oběd...